

Contabilitatea criminalistică: apariția și evoluția unei profesii

Conf. univ. dr. Nicolae BOBIȚAN^a, conf. univ. dr. Diana DUMITRESCU^b

^{a, b} Universitatea de Vest din Timișoara

Abstract

In today's complex business landscape, where financial crimes continue to proliferate, the paper explores the factors that have contributed to the evolution and growth of the forensic accounting profession, shedding light on forensic accountants as key players in identifying, investigating, and preventing fraudulent activities. This article delves into the history of forensic accounting, tracing its evolution from antiquity to the modern era. It explores significant milestones and pivotal moments that have shaped the field over the centuries. Citing various authors and their contributions, this paper provides a comprehensive overview of how forensic accounting has developed into a vital discipline in the world of accounting and finance, law enforcement, and justice.

Keywords: forensic accounting, litigation, investigations, frauds, evidence

Termeni-cheie: contabilitate criminalistică, litigii, investigații, fraude, probe

Clasificare JEL: K13, H26, M41, M49

To cite this article: Nicolae Bobițan, Diana Dumitrescu, *Contabilitatea criminalistică: apariția și evoluția unei profesii*, *CECCAR Business Review*, N° 3/2024, pp. 16-24, <http://dx.doi.org/10.37945/cbr.2024.03.02>

➔ Introducere

De-a lungul timpului, contabilitatea criminalistică a evoluat pentru a deveni în prezent un instrument vital în dezvăluirea unor fapte ascunse în spatele unor tranzacții financiare complexe, aducându-și astfel contribuția la detectarea și prevenirea criminalității economico-financiare.

Această lucrare are rolul de a examina parcursul istoric al contabilității criminalistice, urmărind succint evoluția acesteia de la apariția primelor sale forme și până la nivelul de dezvoltare din prezent. Articolul explorează repere importante și momente esențiale care au modelat domeniul contabilității criminalistice de-a lungul timpului. El oferă o imagine de ansamblu asupra modului în care s-a dezvoltat contabilitatea criminalistică, devenind o activitate esențială pentru lumea afacerilor, aplicarea legii și justiție, fundamentată pe sintetizarea opiniilor unor autori de marcă în domeniu și a studiilor realizate de aceștia.

Contabilitatea criminalistică este o ramură specializată a domeniului contabilității. Aceasta implică investigarea înregistrărilor contabile, a tranzacțiilor și documentelor, pentru a furniza probe judiciare și nu numai, în vederea descoperirii unor fapte și a consecințelor lor, care sunt generatoare de conflicte și litigii între terți, unele dintre ele fiind încadrate drept infracțiuni economico-financiare.

Apariția contabilității criminalistice poate fi urmărită încă din civilizațiile antice, existând încă de pe atunci mecanisme de comitere a unor înșelăciuni și metode rudimentare de detectare a fraudelor financiare.

Lucrarea de față își propune să identifice parcursul contabilității criminalistice, evidențiind aspectele care au contribuit la apariția și dezvoltarea acestui domeniu ca o profesie recunoscută de sine stătătoare.

Abordarea conceptuală a lucrării poate fi descrisă ca fiind rezultatul revizuirii și sintetizării celor mai cunoscute lucrări, cărți și articole de specialitate scrise în limba engleză pe teme ce abordează apariția și dezvoltarea contabilității criminalistice, definirea sa la nivel internațional, în special în SUA, una dintre țările în care această profesie are o istorie îndelungată și se află într-o etapă de dezvoltare avansată. Revizuirea literaturii de specialitate a condus la identificarea unui număr mare de lucrări care au fost analizate critic pentru a oferi răspunsuri la întrebările de cercetare stabilite: Care sunt izvoarele apariției contabilității criminalistice în Antichitate și în Evul Mediu? Cum a apărut și s-a dezvoltat contabilitatea criminalistică modernă? Cum este definită contabilitatea criminalistică?

Contribuția acestei lucrări la literatura contabilității criminalistice este în mod specific orientată spre îmbogățirea surselor disponibile în limba română, oferind soluții obiectivelor de cercetare în urma sintetizării unui volum substanțial de lucrări empirice, utile atât pentru educație, cât și pentru profesie.

Deoarece temele de cercetare au fost amplu abordate în lucrări de specialitate, o limitare inerentă a prezentului articol este determinată de dimensiunea pe care o poate ocupa sinteza tuturor acestor informații, rezultate și opinii, și ca urmare toate aspectele rămase neacoperite pot reprezenta direcții potențiale pentru cercetări viitoare.

➤ Izvoarele contabilității criminalistice în Antichitate

Mesopotamia, denumită adesea „leagănul civilizației”, a apărut în jurul anului 3500 î.Hr. și este una dintre primele și cele mai longevive civilizații din istoria umanității. Printre multiplele sale realizări s-a numărat dezvoltarea unuia dintre cele mai vechi coduri de legi cunoscute în lume – Codul lui Hammurabi, o colecție de legi, reguli și reglementări stabilite de regele babilonian Hammurabi în timpul domniei sale. Codul cuprinde 282 de legi, scrise cu litere cuneiforme pe un monument de piatră mai înalt de doi metri, care a fost ridicat într-un loc public, astfel încât toți să le poată vedea și să fie informați cu privire la legi. Acestea acopereau o gamă largă de subiecte, inclusiv aspecte legate de relațiile comerciale, proprietate, justiția penală, prin care li se impunea comercianților și negustorilor să țină evidențe exacte ale tranzacțiilor și afacerilor lor, ceea ce reprezintă forme rudimentare de evidențe contabile. Ca urmare, Codul, recunoscând importanța probelor scrise, a documentării necesare pentru soluționarea disputelor și determinarea vinovăției sau a nevinovăției, a stabilit un precedent privind existența și păstrarea înregistrărilor financiare și a documentelor pe care contabilii criminaliști să le examineze, care constituie aspecte fundamentale și necesare contabilității criminalistice, chiar și în formele sale moderne.

O altă civilizație fascinantă din istorie este Egiptul Antic, care a dezvoltat un sistem evoluat de guvernare și legislație, cu rol crucial în menținerea ordinii sociale și rezolvarea diverselor dispute. Printre personajele-cheie de care depindea funcționarea acestui sistem se numărau scribii, care erau persoane educate în citirea și scrierea hieroglifelor, fiind responsabili de înregistrarea documentelor oficiale, de ținerea evidențelor averii faraonului și de păstrarea acestor înregistrări. Atunci când apăreau dispute financiare, înregistrările lor minuțioase și capacitatea de a interpreta tranzacțiile financiare erau folosite pentru a soluționa neînțelegerile dintre comercianți, negustori și alte persoane implicate în activitățile economice, scribii ajutând la rezolvarea conflictelor și la stabilirea unor acorduri corecte prin examinarea contractelor scrise, a chitanțelor și a altor documente financiare pe seama cărora determinau legitimitatea revendicărilor făcute de ambele părți. Aceștia cunoșteau legile aplicabile și le foloseau pentru a-și fundamenta deciziile în cadrul disputelor financiare, acționând ca intermediari și mediatori, facilitând dialogul și comunicarea între părți, obiectivitatea și profesionalismul lor fiind atributele care asigurau soluționarea optimă a litigiilor. În anumite situații ei puteau fi martori în aceste dispute, furnizând informații cu privire la autenticitatea și exactitatea documentelor financiare, iar reputația lor de onestitate și integritate oferea o greutate semnificativă mărturiilor lor, precum și încredere în sistemul judiciar.

Prin urmare, Codul lui Hammurabi și rolul scribilor în Egiptul Antic, chiar dacă nu reprezintă cu exactitate practici moderne de contabilitate, punând accentul pe etică, înregistrare și documentare, au stabilit principiile care constituie contribuții timpurii la apariția și modelarea contabilității criminalistice așa cum o cunoaștem în prezent.

⇒ Evul Mediu – catalizator al apariției contabilității criminalistice

Luca Pacioli, matematician, călugăr și savant italian, considerat pe scară largă „părintele contabilității”, publică în anul 1494 lucrarea *Summa de arithmetica, geometria, proportioni et proportionalita*, ce includea o secțiune despre contabilitate prin care se introducea conceptul de contabilitate în partidă dublă, un sistem revoluționar de înregistrare a tranzacțiilor financiare care, prin consemnarea în debit și în credit a acelorași tranzacții, aducea un nivel de precizie și transparență fără precedent pentru acele vremuri, fiind folosit și în prezent. Această abordare a redus semnificativ riscul de erori și fraudă, deoarece orice denaturare în conturi devenea imediat vizibilă. Principiile contabilității în partidă dublă introduse de Luca Pacioli rămân deci la baza practicilor de contabilitate criminalistică, deoarece reprezintă un fundament solid pentru urmărirea tranzacțiilor financiare, identificarea denaturărilor și descoperirea posibilelor erori sau fraude. Prin examinarea minuțioasă a înregistrărilor contabile, analizarea tranzacțiilor și reconcilierea conturilor, contabilii criminaliști pot identifica activitățile frauduloase, de deturnare de fonduri, de spălare de bani și alte infracțiuni economico-financiare.

Drept urmare, introducerea contabilității în partidă dublă de către Luca Pacioli a revoluționat lumea contabilității și constituie un aport important la apariția contabilității criminalistice moderne, devenind un instrument fundamental al acesteia care permite identificarea unor scheme financiare complexe și urmărirea fluxurilor de fonduri și furnizează probe incontestabile pentru susținerea constatărilor făcute de profesioniștii investigatori.

O altă contribuție importantă a Evului Mediu la apariția contabilității criminalistice aparține practicilor de la curțile comercianților italieni din orașele-stat, precum Veneția, Genova și Florența, care apelau la profesioniști cu cunoștințe specializate și experiență în domenii relevante pentru caz, precum comercianți, bancheri și contabili, care ofereau mărturii și rapoarte pe baza cărora judecătorii puteau să înțeleagă mai bine complexitatea tranzacțiilor comerciale și să evalueze probatoriul prezentat. Deoarece comercianții dețineau înregistrări meticuloase ale tranzacțiilor efectuate, acestea erau examinate cu atenție pentru a determina validitatea pretențiilor și pentru a identifica orice nereguli sau discrepanțe. Această practică de analiză a înregistrărilor contabile a pus bazele practicilor moderne de contabilitate criminalistică și joacă un rol esențial în investigațiile făcute de experți până în prezent.

⇒ Apariția contabilității criminalistice moderne

Revoluția industrială, care a început la sfârșitul secolului al XVIII-lea și a continuat în secolul al XIX-lea, a marcat o transformare profundă în societatea umană și în economie. Producția de masă și avansurile tehnologice au condus la dezvoltarea industriilor și la o creștere economică și o urbanizare nemaiîntâlnite. Dezvoltările industriale au determinat o nevoie de capital din ce în ce mai ridicată, ceea ce a dus la apariția piețelor financiare, pentru organizarea și conducerea afacerilor fiind angajați manageri care să reprezinte interesele proprietarilor, fapt ce a generat creșterea fără precedent a nivelurilor de asimetrie informațională, toate acestea determinând în cascadă apariția și extinderea scandalurilor financiare, a fraudelor financiare și a infracțiunilor economice. În acest context a devenit absolut necesară apariția unei ramuri specializate a contabilității care să ofere specialiști echipați cu abilitățile necesare de investigație, bazate pe competențele deținute în contabilitate, care să poată analiza și detecta, investiga și preveni producerea fraudelor financiare și a altor tipuri de infracțiuni economice, să poată furniza mărturii bazate pe competențele deținute în instanțele de judecată și sprijin în fundamentarea deciziilor de soluționare a litigiilor.

Un aport semnificativ privind realizarea investigațiilor financiare în secolul al XIX-lea l-a avut Allan Pinkerton, detectiv și fondator al Pinkerton National Detective Agency, o agenție privată de detectivi, devenit faimos datorită tehnicilor sale inovatoare de detectiv și dedicării sale în lupta împotriva criminalității economice, combaterea fraudelor financiare, a deturnărilor de fonduri și a altor abateri de această natură. Abordarea sa în realizarea investigațiilor financiare se baza pe o analiză sistematică, pe examinarea documentelor financiar-contabile și a tranzacțiilor pentru a descoperi inconsistențe și indicii ale unor activități ilegale. Prin examinarea jurnalelor de contabilitate, a înregistrărilor bancare și a altor documente financiar-contabile, Pinkerton și echipa sa de detectivi urmăreau fluxurile de bani, identificau tranzacțiile suspecte și activele sau datorii ascunse.

În plus față de activitățile de investigații, Allan Pinkerton a jucat un rol semnificativ în dezvoltarea conceptului de consultanță în securitate pentru afaceri și instituții financiare. În opinia sa, prevenția era cheia în combaterea criminalității financiare, astfel că oferea clienților săi sfaturi pentru implementarea măsurilor de protecție a activelor și prevenirea fraudelor, prin care aceștia își îmbunătățeau practicile de gestionare a riscurilor și se protejau de posibilele pierderi financiare. Colaborarea sa strânsă cu autoritățile, în special cu poliția, a contribuit la rezultate remarcabile în combaterea criminalității financiare, reprezentând pionieratul tehnicilor moderne de investigație și influențând în mod semnificativ dezvoltarea contabilității criminalistice.

La începutul secolului al XX-lea, cazurile de criminalitate economică din SUA, răsunătoare prin amploarea lor, au constituit un teren propice pentru dezvoltarea contabilității de investigație, folosită pentru detectarea activităților financiare frauduloase. Semnificative în acest sens sunt fraudele produse de Charles Ponzi sau de și mai notoriul Al Capone.

Charles Ponzi a fost un imigrant italian care a ajuns în Statele Unite în 1903, pentru ca în 1919 să inițieze o schemă frauduloasă de investiții care promitea randamente extraordinare pentru investițiile în cupoane poștale internaționale, pretinzând că se bazează pe diferențele dintre ratele de schimb ale acestor cupoane din diferite țări, deși în realitate se folosea de fondurile noi ale investitorilor pentru a plăti investitorii anteriori, creând astfel aparența unor profituri. Schema Ponzi este un exemplu clasic de schemă piramidală, în care succesul și continuitatea operațiunii depindeau exclusiv de atragerea de noi investitori pentru a-i plăti pe cei de dinainte, lucru care în ciuda promisiunilor de câștiguri ușoare și ridicate nu putea continua la nesfârșit. În investigarea operațiunilor desfășurate de Ponzi pentru a descoperi activitățile frauduloase, un rol crucial în analiza documentelor financiare, a modelului de tranzacții, a portofoliilor de investiții și a fluxurilor de numerar l-au avut contabilii criminaliști. Astfel că investigația financiară a relevat faptul că Charles Ponzi nu genera niciun randament legitim din investiții, ci doar se folosea de noile investiții pentru a plăti „randamente” investitorilor existenți, creând iluzia unei afaceri extrem de profitabile, dar care a ajuns la colaps atunci când fluxul atragerii de noi fonduri a încetinit. Cazul a evidențiat necesitatea unor competențe specializate în analiza informațiilor financiare, examinarea datelor și detectarea fraudelor.

Unul dintre cele mai notorii exemple care subliniază importanța contabilității criminalistice în combaterea fraudelor economice este cazul lui Al Capone, șeful Chicago Outfit, o organizație implicată în contrabanda cu alcool și alte activități ilicite. În ciuda faptului că era recunoscut pentru implicarea sa în numeroase crime violente, condamnarea pentru evaziune fiscală a dus la căderea sa. În anii 1920, Al Capone a acumulat o avere imensă din activități ilegale, inclusiv contrabandă cu alcool și jocuri de noroc, câștiguri pentru care nu a plătit impozite. În 1931, guvernul federal a decis să se concentreze asupra activităților ilicite ale lui Capone și mai ales asupra evaziunii fiscale. Astfel, contabilii criminaliști angajați de guvern au urmărit cu meticulozitate toate tranzacțiile financiare ale lui Capone, au analizat evidențele sale contabile și au reconstituit veniturile și cheltuielile acestuia. Pe seama urmării fluxurilor de bani, a examinării înregistrărilor bancare și a analizei tranzacțiilor comerciale, a expertizei contabililor pe care s-a bazat obținerea tuturor probelor necesare, Al Capone a fost în final condamnat pentru evaziune fiscală.

Marile scandaluri financiare și colapsurile unor companii gigant precum Enron, WorldCom, Parmalat etc. de la începutul secolului al XXI-lea au atras atenția asupra nevoii sporite de specializare și dezvoltare a contabilității criminalistice pentru a putea răspunde adecvat numărului tot mai ridicat de cazuri de fraudă legate cel mai adesea de relațiile cu clienții, infracțiunile cibernetice, furtul activelor, mită și corupție, spălarea de bani, fraudele fiscale (PricewaterhouseCoopers, 2022).

Printre eforturile făcute pentru evitarea sau limitarea scandalurilor corporative și a fraudelor răsunătoare, concretizate în numeroase standarde, reguli și reglementări apărute, se numără și cele îndreptate spre dezvoltarea unei profesii independente, ale cărei practici să se bucure de o relativă uniformitate, chiar în lipsa unei reglementări foarte stricte, imposibil de realizat în contextul domeniilor diferite pe care trebuie să le abordeze, care să furnizeze specialiști capabili să analizeze documente și înregistrări contabile pentru a stabili dacă, în ce mod și cu ce efecte au fost produse anumite fraude sau nereguli contabile.

În acest proces de dezvoltare a contabilității criminalistice, un rol important l-au avut, încă de la apariția sa, organismele profesionale, care furnizează certificare în domeniu. Luând ca exemplu SUA, cea mai veche și mai răspândită certificare o oferă Association of Certified Fraud Examiners (ACFE), creată în anul 1989, care furnizează calificarea ca *Certified Fraud Examiner* (CFE) (<https://www.acfe.com/cfe-credential/how-to-earn-your-cfe-credential>) celor care îndeplinesc o serie de cerințe academice, etice și privind experiența profesională în urma promovării unor examene de acces și a pregătirii profesionale. Începând cu 2008, American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) a introdus o nouă specializare pentru cei care dețin calificarea profesională de *Certified Public Accountant* (CPA), respectiv *Certified in Financial Forensics* (CFF) (<https://us.aicpa.org/membership/join/cff-eligibility-requirements.html>), pentru activitățile de contabilitate criminalistică și judiciară. Condițiile de acces impun promovarea unui examen, la care se pot înscrie acei contabili certificați care în ultimii cinci ani au înregistrat un nivel minim de experiență profesională de 1.000 de ore și de pregătire profesională continuă de 75 de ore în domeniul contabilității criminalistice.

➔ Definirea contabilității criminalistice

Pentru a înțelege ce este *contabilitatea criminalistică* sau, în original, *forensic accounting*, este esențială identificarea originii termenului *forensic* utilizat în denumirea acestui domeniu. Astfel, cuvântul în limba engleză *forensic* semnifică, potrivit dicționarului Merriam-Webster (2023), „aparținând sau utilizat în ori adecvat pentru instanțele judecătorești sau discuțiile și dezbaterile publice”. Noțiunea provine din termenul în limba latină *forensis*, care înseamnă *al pieței* sau *public* și care, la rândul său, provine din alt cuvânt latin, *forum*, care înseamnă *piață*, *forum*, respectiv „piața sau piața publică a unui oraș roman antic, centrul activităților judiciare și de afaceri și un loc de adunare pentru oameni”, având și înțelesul de *curte de justiție* sau *tribunal*. În acest context, *forum* poate fi orice autoritate beneficiară a rezultatelor activității de contabilitate criminalistică, precum judecătorii, jurații, autoritățile publice, companiile de asigurări, investitorii, cărora le sunt adresate rezultatele obținute în urma analizelor realizate de contabilii judiciari.

Ca în orice alt domeniu relativ nou, este imposibil de găsit o definiție singulară pentru contabilitatea criminalistică. Prin urmare, în continuare vom realiza o sinteză a definițiilor date de autorii cu experiență bogată și pregătire profesională în sfera contabilității criminalistice.

Contabilitatea criminalistică este o ramură specializată a contabilității care implică aplicarea tehnicilor de investigație pentru analiza tranzacțiilor, a înregistrărilor contabile și a documentelor justificative cu scopul de a identifica potențialele fraude, nereguli și infracțiuni economico-financiare conținute de acestea. Contabilii criminaliști lucrează adesea cu profesioniști din domeniul juridic pentru a pregăti probe care vor putea fi utilizate în demersuri judiciare, cum ar fi procese civile sau penale, arbitraj ori mediere. În cartea lor *Forensic and Investigative Accounting*, Crumbley et al. (2007) oferă o definiție clară și concisă a contabilității criminalistice: „Contabilitatea criminalistică este utilizarea contabilității în scopuri judiciare”. Aceiași autori dezvoltă definiția

astfel: „Contabilitatea criminalistică este acțiunea de identificare, înregistrare, soluționare, extragere, sortare, raportare și verificare ale datelor financiare istorice sau ale altor informații contabile pentru soluționarea litigiilor judiciare curente sau viitoare, precum și utilizarea acestor date financiare istorice pentru proiectarea datelor financiare viitoare cu scopul de a oferi soluții în rezolvarea litigiilor judiciare.”.

Pe lângă această definiție, autorii Pedneault et al. (2012, p. 4) mai citează și definiția dată de Hopwood et al. (2011) în lucrarea *Forensic Accounting and Fraud Examination*, potrivit căreia: „Contabilitatea criminalistică este aplicarea abilităților investigative și de analiză cu scopul de a rezolva probleme financiare complexe într-o manieră care răspunde standardelor stabilite de curțile de justiție. Contabilii criminaliști aplică abilitățile speciale deținute în contabilitate, audit, finanțe, metode cantitative de cercetare, anumite domenii de drept, precum și abilități de cercetare și investigare, cu scopul de a colecta, analiza și evalua materialul probant, dar și de a interpreta și comunica rezultatele.”.

Totodată, autorii amintiți citează și definiția dată de Kranacher et al. în cartea *Forensic Accounting and Fraud Examination*, astfel:

„Contabilitatea criminalistică este aplicarea principiilor și teoriilor financiare la fapte sau ipoteze în cauză într-un litigiu juridic și deține două funcții principale:

1. *servicii de consultanță în litigii*, în care se recunoaște rolul profesionistului financiar criminalist ca expert sau consultant;
2. *servicii de investigație*, în care se utilizează abilitățile profesioniștilor financiari criminaliști și care pot duce sau nu la furnizarea opiniei unei instanțe de judecată.

Contabilitatea criminalistică este intersecția dintre principiile contabile și cele juridice și, prin urmare, ea implică (1) abilități tehnice de contabilitate, audit, finanțe, metode cantitative de cercetare și anumite domenii ale dreptului; (2) abilități de investigare pentru colectarea, analiza și evaluarea probelor; și (3) gândirea critică pentru a interpreta și comunica rezultatele unei investigații.”.

În lucrarea *Essentials of Forensic Accounting*, Crain et al. (2016) consideră că pentru activitatea de contabilitate criminalistică profesioniștii au nevoie să aplice cunoștințe integrate de contabilitate, proceduri de audit, finanțe, metode cantitative de cercetare, proceduri de investigație, pentru a colecta, analiza și evalua materialul probant, care trebuie mai apoi interpretat și pe baza sa comunicate rezultatele. Potrivit aceluiași autori, contabilitatea criminalistică este împărțită în mod obișnuit în două domenii: servicii de asistență și consultanță în litigiile judiciare, inclusiv calitatea de martor specialist, rolul profesioniștilor fiind în acest caz de sprijin în rezoluția disputelor judiciare (similar cu expertiza contabilă judiciară), și servicii de investigație, în care profesionistul contabil are rolul de consultant în situații ce nu implică litigii judiciare, dar presupun efectuarea unor analize sau investigații care pot necesita aceleași abilități ca pentru prima categorie de servicii (similar cu expertiza contabilă extrajudiciară).

Există o corespondență obișnuită între contabilitatea criminalistică și fraudă, prevenirea și investigarea fraudelor ca rol al contabilului criminalist, numai că acesta este doar unul dintre rolurile pe care un astfel de profesionist le poate juca. În cartea lor *A Guide to Forensic Accounting Investigation*, Golden et al. (2006) au obținut rezultate excelente privind deconspirarea unor scheme de fraudă des întâlnite, precum și a mijloacelor prin care contabilii criminaliști le pot investiga.

La prima vedere, pe fondul faptului că multe dintre definițiile date contabilității criminalistice se referă la fraudă, respectiv prevenirea și investigarea fraudelor, ca rol al contabilului criminalist, am putea crede că domeniul se rezumă doar la acest context specific de exercitare a unei astfel de activități profesionale. Doar că în afară de fraudă pot exista multe alte circumstanțe în care poate fi aplicată contabilitatea criminalistică. (Pedneault et al., 2012, p. 3)

Apariția certificărilor profesionale în domeniul forensic accounting, cea mai întâlnită în SUA, oferită de AICPA, a marcat un moment important în profesionalizarea contabilității criminalistice. Atenția acordată acestei

profesii a fost determinată de cererea crescândă pentru specializare în domeniu, ceea ce a reliefat și nevoia existenței unor organisme profesionale prin care profesioniștii să împărtășească cele mai bune practici și cunoștințe, să le fie asigurată integritatea și reputația, să le fie sprijinite creșterea și dezvoltarea prin îndrumare și resurse profesionale.

Potrivit AICPA, serviciile de contabilitate criminalistică implică, în general, aplicarea cunoștințelor de specialitate și a abilităților de investigare deținute de un CPA pentru colectarea, analizarea și evaluarea materialului probant necesar și pentru interpretarea și comunicarea constatărilor către o instanță de judecată, un consiliu de administrație sau orice alt beneficiar. În contextul litigiilor, termenul *criminalistic* înseamnă a fi potrivit pentru a fi folosit într-o instanță de judecată.

Din anul 2017, American Institute of Chartered Public Accountants și Chartered Institute of Management Accountants s-au reunit pentru a forma o alianță internațională puternică ce promovează contabilitatea și finanțele în întreaga lume. În ceea ce privește eforturile orientate către dezvoltarea contabilității criminalistice, sunt furnizate îndrumări și resursele specializate de care este nevoie pentru dezvoltarea de către profesioniștii contabili atât a abilităților de investigare, cât și a cunoștințelor specializate, ambele necesare pentru colectarea, interpretarea și analizarea probelor, astfel încât rezultatele să răspundă cerințelor instanțelor de judecată. Această alianță profesională își propune totodată să furnizeze și să mențină cunoștințele profesioniștilor contabili necesare în domeniul fraudei, contabilității criminalistice și asistenței în litigii.

➤ **Cunoștințele și abilitățile necesare profesioniștilor în contabilitatea criminalistică**

Așa cum definiția contabilității criminalistice menționează adesea, această profesie necesită cunoștințe și abilități în multe domenii diferite. În primul rând sunt esențiale cunoștințele avansate în contabilitate, așa cum înzestrează ele un profesionist contabil certificat de un organism profesional ce conferă o astfel de recunoaștere a competențelor necesare.

Cunoștințele de audit îi sunt de asemenea utile unui contabil criminalist, iar acestea se referă la modul în care sunt aplicate procedurile de verificare pentru a culege probele pentru fundamentarea opiniilor sale, la faptul că pe tot parcursul misiunii își exercită scepticismul profesional, respectă și utilizează standardele, legile și reglementările în vigoare și aplică abilitățile și cunoștințele, competențele în domeniul de specialitate. Competențele de audit sunt utilizate și în procesul de colectare, interpretare și evaluare a datelor și informațiilor care vor constitui dovezile sau probele pe care se bazează constatările, recomandările și opiniile contabililor criminaliști.

Pe lângă cunoștințele și abilitățile de audit, contabilul criminalist are cunoștințe cu privire la modul de organizare și gestionare a investigațiilor, tipurile de dovezi care vor trebui colectate, respectarea confidențialității și a drepturilor legale ale celor investigați, la modul de identificare a diferitelor tipuri de scheme de fraudă, de desfășurare a interviurilor pentru obținerea de informații, de identificare a indiciilor privind înșelăciunea și alte încălcări ale legii.

Contabilul criminalist trebuie să cunoască modul de organizare și funcționare a sistemelor judecătorești, cu regulile și procedurile aplicabile în legătură cu munca sa.

Referitor la rolul lor în investigațiile privind fraudă, contabilii criminaliști trebuie să aibă o bună înțelegere a proceselor de control intern și a modului în care acestea interacționează cu procesele de afaceri și cu sistemul informațional contabil, să poată să evalueze și să identifice controalele interne slabe sau inexistente în cadrul unor afaceri specifice, de care sunt adesea legate schemele de fraudă interne.

Totodată, abilitățile de comunicare și rezolvare a problemelor sunt esențiale și chiar critice în domeniul contabilității criminalistice, cunoștințele de psihologie putând facilita succesul contabilului criminalist atunci când identifică motivațiile și probabilitatea producerii unor fraude.

➔ Concluzii

Contabilitatea criminalistică a apărut ca un domeniu distinct al contabilității, combinând principiile și normele contabile cu tehnicile investigative folosite pentru a descoperi neregulile financiare și infracțiunile economice, dar și pentru a le putea preveni. Pe măsura dezvoltării societății și a economiei, cazurile de fraudă financiară, de deturnare de fonduri, de evaziune fiscală și alte practici de înșelăciune pentru a obține avantaje financiare ilegale au devenit din ce în ce mai multe și mai sofisticate, iar contabilitatea criminalistică a devenit un instrument necesar pentru detectarea, investigarea și urmărirea tuturor acestor infracțiuni. Cazurile precum Charles Ponzi și Al Capone sau și mai recente Enron, WorldCom ori Parmalat au avut un impact considerabil asupra dezvoltării domeniului contabilității criminalistice, evidențiind importanța investigațiilor financiare și necesitatea unor competențe specializate în urmărirea tranzacțiilor financiare și analiza înregistrărilor contabile, a rolului acestui domeniu în dezvoltarea infracțiunilor financiare și furnizarea de dovezi.

Contabilitatea criminalistică presupune aplicarea cunoștințelor și abilităților de contabilitate, audit, finanțe, a metodelor cantitative de cercetare și investigative, organizarea și funcționarea sistemului juridic și a demersurilor judiciare, care le permit profesioniștilor să colecteze, să analizeze și să evalueze probele, să interpreteze și să comunice constatările.

Contabilul criminalist poate fi implicat atât în furnizarea de servicii în litigii, caz în care acționează ca expert sau consultant și oferă asistență pentru proceduri judiciare, în faza de cercetare sau de judecată, cât și în legătură cu soluționarea unor litigii între diverse părți, în diferite faze de judecată. Atunci când contabilul criminalist este implicat în furnizarea unor servicii de investigație, acesta servește drept consultant în cazurile care nu vizează litigii reale sau potențiale, ci efectuarea unor analize sau investigații care pot necesita aceleași abilități ca cele utilizate în serviciile de litigii.

Contabilitatea criminalistică se află în prima linie a descoperirii adevărului din spatele unor tranzacții economico-financiare, oferind un mix eficient între competențele în contabilitate și abilitățile de investigație. Așa cum a fost semnalat de autori de referință, acest domeniu joacă un rol vital în sistemul judiciar, furnizând dovezi solide pentru a susține litigiile și a deferi justiției infractorii economico-financiară. Evoluția și reperatele contabilității criminalistice demonstrează importanța ei în societatea modernă, în timp ce contribuțiile sale depășesc cazurile individuale, promovând transparența și integritatea în domeniul financiar-contabil. Într-o epocă marcată de infracțiuni financiare din ce în ce mai sofisticate, valoarea contabilității criminalistice ca instrument de căutare a adevărului și a justiției nu poate fi subestimată.

Bibliografie

1. Aho, J.A. (1985), *Rhetoric and the Invention of Double Entry Bookkeeping*, *Rhetorica: A Journal of the History of Rhetoric*, vol. 3, nr. 1, pp. 21-43, <https://doi.org/10.1525/rh.1985.3.1.21>.
2. Alshurafat, H., Al Shbail, M.O., Mansour, E. (2021), *Strengths and Weaknesses of Forensic Accounting: An Implication on the Socio-Economic Development*, *Journal of Business and Socio-Economic Development*, vol. 1, nr. 2, pp. 135-148, <https://doi.org/10.1108/JBSED-03-2021-0026>.
3. Axtell, J., Smith, L.M., Tervo, W. (2017), *The Advent of Accounting in Business Governance: From Ancient Scribes to Modern Practitioners*, *International Journal of Business Governance and Ethics (IJBGE)*, vol. 12, nr. 1, <https://doi.org/10.1504/IJBGE.2017.085239>.
4. Bilansky, A. (2018), *Pinkerton's National Detective Agency and the Information Work of the Nineteenth-Century Surveillance State*, *Information & Culture*, vol. 53, nr. 1, pp. 67-84, <http://www.jstor.org/stable/44667575>.
5. Botes, V., Saadeh, A. (2018), *Exploring Evidence to Develop a Nomenclature for Forensic Accounting*, *Pacific Accounting Review*, vol. 30, nr. 2, pp. 135-154, <https://doi.org/10.1108/PAR-12-2016-0117>.
6. Brickley, K.F. (2003), *From Enron to WorldCom and Beyond: Life and Crime after Sarbanes-Oxley*, Working Paper nr. 03-06-01, Washington University in St. Louis, School of Law, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.447100>.

7. Carmona, S., Ezzamel, M. (2007), *Accounting and Accountability in Ancient Civilizations: Mesopotamia and Ancient Egypt*, Accounting, Auditing & Accountability Journal, vol. 20, nr. 2, pp. 177-209, <https://doi.org/10.1108/09513570710740993>.
8. Cawi, I. (2017), *Expert Report Under Scrutiny: A Discursive Construction of the Role of a Forensic Accountant Expert*, Doctor of Philosophy thesis, School of Accounting, Economics and Finance, University of Wollongong, <https://ro.uow.edu.au/theses1/19>.
9. Crain, M.A., Hopwood, W.S., Gendler, R.S., Young, G.R., Pacini, C. (2016), *Essentials of Forensic Accounting*, Wiley.
10. Crumbley, L., Heitger, L.E., Smith, G.S. (2007), *Forensic and Investigative Accounting*, Commerce Clearing House.
11. Davis, C., Farrell, R., Ogilby, S. (2010), *Characteristics and Skills of the Forensic Accountant*, AICPA, <http://thefraudgroupllc.com/tools/library/documents/forensic.pdf>.
12. DiGabriele, J.A. (2009), *Implications of Regulatory Prescriptions and Audit Standards on the Evolution of Forensic Accounting in the Audit Process*, Journal of Applied Accounting Research, vol. 10, nr. 2, pp. 109-121, <https://doi.org/10.1108/09675420910984673>.
13. Di Miceli da Silveira, A. (2013), *The Enron Scandal a Decade Later: Lessons Learned?*, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2310114>.
14. Evans, C.D. (2020), *Forensic Accounting and Fraud Deterrence*, în H.K. Baker, L. Purda-Heeler, S. Saadi (Editors), *Corporate Fraud Exposed*, Emerald Publishing, Bingley, pp. 261-278, <https://doi.org/10.1108/978-1-78973-417-120201017>.
15. Garbutt, D. (1984), *Significance of Ancient Mesopotamia in Accounting History*, Accounting Historians Journal, vol. 11, nr. 1, https://egrove.olemiss.edu/aah_journal/vol11/iss1/5.
16. Golden, T.W., Skalak, S.L., Clayton, M.M. (2006), *A Guide to Forensic Accounting Investigation*, John Wiley & Sons, Hoboken, New Jersey.
17. Hopwood, W.S., Young, G.R., Leiner, J.J. (2011), *Forensic Accounting and Fraud Examination*, Wiley, McGraw-Hill Education.
18. Howieson, B. (2018), *What Is the "Good" Forensic Accountant? A Virtue Ethics Perspective*, Pacific Accounting Review, vol. 30, nr. 2, pp. 155-167, <https://doi.org/10.1108/PAR-01-2017-0005>.
19. Hunt, R.A. (2009), *Allan Pinkerton: America's First Private Eye (1819-1884)*, The Forensic Examiner, vol. 18, nr. 4, pp. 42-46, <https://www.proquest.com/docview/347552047>.
20. Kaur, B., Sood, K., Grima, S. (2023), *A Systematic Review on Forensic Accounting and Its Contribution Towards Fraud Detection and Prevention*, Journal of Financial Regulation and Compliance, vol. 31, nr. 1, pp. 60-95, <https://doi.org/10.1108/JFRC-02-2022-0015>.
21. Kramer, B., Seda, M., Bobashev, G. (2017), *Current Opinions on Forensic Accounting Education*, Accounting Research Journal, vol. 30, nr. 3, pp. 249-264, <https://doi.org/10.1108/ARJ-06-2015-0082>.
22. Ozili, P.K. (2020), *Forensic Accounting Theory*, în E. Özen, S. Grima (Editors), *Uncertainty and Challenges in Contemporary Economic Behaviour (Emerald Studies in Finance, Insurance, and Risk Management)*, Emerald Publishing, Leeds, pp. 49-60, <https://doi.org/10.1108/978-1-80043-095-220201005>.
23. Pedneault, S., Rudewicz, F., Silverstone, H., Sheetz, M. (2012), *Forensic Accounting and Fraud Investigation*, 3rd Edition, John Wiley & Sons.
24. Rechtman, Y.M. (2020), *The Past, Present, and Future of Forensic Accounting*, The CPA Journal, vol. 90, nr. 3, pp. 10-12, <https://www.cpajournal.com/2020/04/10/the-past-present-and-future-of-forensic-accounting/>.
25. ACFE (2023), *History and Milestones of the Association of Certified Fraud Examiners*, www.acfe.com/history.
26. Merriam-Webster (2023), *Merriam-Webster's Dictionary*, <https://www.merriam-webster.com/>.
27. PricewaterhouseCoopers (2022), *Fighting Fraud: A Never-Ending Battle PwC's Global Economic Crime and Fraud Survey*, <https://www.pwc.com/gx/en/services/forensics/economic-crime-survey.html>.
28. <https://us.aicpa.org/membership/join/cff-eligibility-requirements.html>
29. <https://www.acfe.com/cfe-credential/how-to-earn-your-cfe-credential>